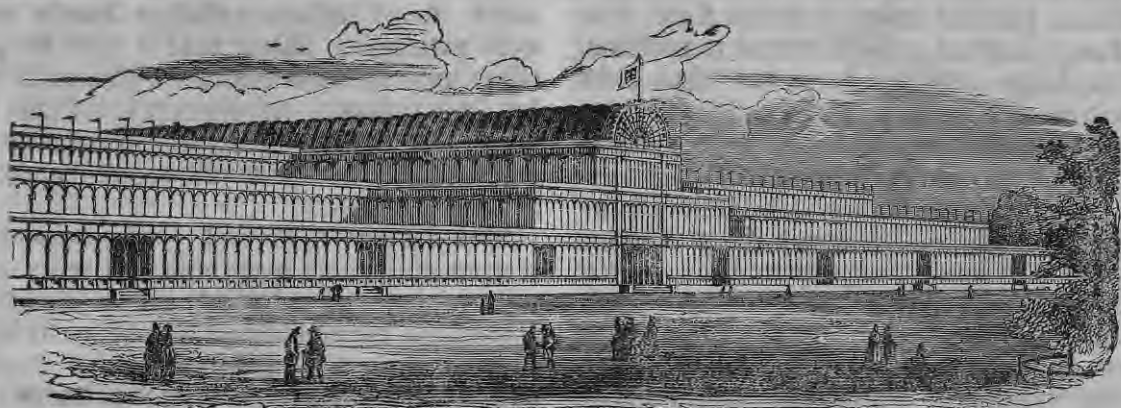

Latweeschu Uwisēs.

Nr. 24. Zettortdeenà 14tā Zuhni 1851.

Leetu-rahdischana Londones pilsatā.

Buhs jaw labdi pahrs mehneschi wairak, kamehr Wahzu Uwisēs arweenu no tahs leelas leetu-rahdischanas, kas Londones pilsatā eefsch Enlantes irr eetaifama un nu jaw eetaifita, stabsta, un jaw dauds lappinas irr no tam kà spraustin peespraustras, ka brihnumis bija to klaufitees; bet muhsu mihtās Latweeschu Uwisēs wehl ne weena rakstu-sihme naw no schihs leetu-rahdischanas, jeb kà zitti to sauž par to Sto pafaules-brihnumu, teiktis, tã ka muhsu mihti Latweeschu no tahm brihnuma-leetahm wehl ne ka ne sinn. Gan gaidiju woi ne gad-disees labds zits jo stipraks Uwischu-rakstitajs, kas muhsu Latweeschem no tahs zaur schihm lappinahm ko pastahstitu; bet kad nu neweens wehl naw gaddijees, kas schohs pafaules-brihnumus buhtu ihfi jeb garri ussihmejis, tad es gribbu to wehrã-leekamaku taggad ihfi mihtem Uwischu-lasitajeem, kas no tahs wehl naw ne ka dsirdejuschu, usrakstih.

Enlantes waldischana irr nodohmajuse sawã 3juhdses gaxã un 2juhdses plattã galwas pilsatã Londone, kas weens no teem leelakem pilsateem pafaule, kur gandrihs trihs millioni*) eedsihwotaji kã studras pubni dsihwo un eet,

*) 3 millioni irr 3 tuhthofschu reis tuhthofschu.

leetu-rahdischana turreht, ko Wahziski par „Industrie-Ausstellung“ sauž, un kur no wif-fahm zittahm semmehm tahs wehrã leekamas un kunstigakas leetas irr sawestas, lai tahs warretu isstattitees un apbrihnoht. — Wet tu warr buht gan dohmasi, ka schi rahdischana par wolti irr? — ne ka! Tif ween prett skanigu naudu, un ta maksa irr no eesahkuma leelaka, bet pehz us gallu arweenu masaka un masaka tiks, kamehr tas nolikts laiks pagalam buhs. Tur irr daschadas un dauds tuhstoschas kunstigas un dahrgas leetas no daschahm semmehm atwestas, ka galwa reibstoht tohs usluhkojoht.

No wiffahm tif brihnuma dauds leetahm es tã taggad tif pahris tahs wiffu kunstigakas un arri teescham apbrihnojamas leetas peeminneschu. Tur tahda leela no itt skaidra glahsa taifita buddele redsama, kur trihs zilweki eefschã ap galdu, kas tur arri eeliktis, warroht sehdeht un smeekigu broh-kasti eekohst. Mohdigi un dikti skannoht, kad tanni buddelẽ zilweki runnajoht jeb dseddoht. — Arri no Sprantschu semmes ziggarinu (tabaka rulliti) tur atfuhthijuschu, kas 5 pehdas garsh un 22 tukus beefs. Tur waijag milsu-wihram buht, kas tahdu neeku proht smeekht

un pehz kabrtas duhmas itt koplus islaist. — No Stuttgarteres pilfata effoht tur arri feenas-pulksteenu ar tahdu mohdinataju, ko Wahziffi „Wecker“ fauz, atweddufchi. Pee fchi pulksteena irr kappijas-mafchine (kappijas katlis) ar spirkтус lampi un fwezzi klah. Kad nu kungs waffarâ gulleht eedams to pulkstenu us to stundu usstelle, kurerâ tas rihtâ grihb uszeltees, tad aisbedsina tas pulksteens pats obtrâ rihtâ, kamehr wehl tas kungs gull, to spirkтус-lampi, kas to kappiju wahra, un — kad fchi jaw gattawa, tad aisbedsina arri tas pulkstens to fwezzi, un nu tad tik ar skannigu pulksteniti to kungu no meega mohdina, lai eet brohfasti turreht, kas bes weena zilweka rohkas taifhts. Schi brihnischliga pulkstena taifhtajs irr Jehkabs Hallers no Schweningen. Woi redst, lassitajs mihtais, ko zilweku gudriba ne darra?! — Aridsan weens leels raufis tur effoht redsams, kas to pawahrdu „Israhdischanas-raufis wiffu tautu“ nefs, kas 920 mahzinas smags, un arri teescham to wahrdu dauds tautu raufis pelnijis; jo tur pee wiina zepschanas arri no zittu femnu augleem klah likti, kâ: Dllantes fweests, Sprantschu wistas-pauti, Portugales zitrohi un gemirze no Zeilohnes-fallas u. t. j. pr. Scho raufi irr tas bekkeris Eliots zepjis un effoht arri ihstems skunstes-darbs, kas us to mohdi zepts un arri tâ isstattotees kâ ta glahsu-pils. Tapat arri tur starp tahm dahrgahm un kunsstes leetahm effoht weena wehrâ leekama no tehrauda lappinahm taifita lelle preeksch strohdereem redsama, kas tapat warroht lohžitees un rohkas un lahjas zillah, kâ dsihms zilweks. Schi tahda skunstiga lellite arri 7000 livres *) makfa. Tâ tâ dahrga lellite!! — Aridsan tur kahds schrihpina-pabrikants effoht 10 wabtis schrihpina (schnauzama tabaka) preeksch isfnaukschanas nosuhtijis. Katram leetu-aplukotajam, kas tur garram eet, irr brihw firbigu schrihpiniu nemt — Ta naudas wehrtiba par

*) 1 Gulenderu livre jeb sterlingis well pehz muhsu naudas lihds gan drihs 7 sudraba rubl. Tad nu faji lelle makfa tabdus 45 tuhstroschus rubelus.

wiffahm tahm tur sawestahm skunstes leetahm preeksch rahdischanas, effoht lihds 700 millioni rubelu rehkinghts. Woi dsirdi, kas par dahrgahm mantahm tur atrohnahs?! — Tahs nu bij, miht lassitajs, tahs wehrâ leekamas leetas, ko es lassidams Wahzu Urwises efmu wehl paturrejis. Warr buht ir febbaku gad-disees wehl kahds zeenijams Urwischu-rafstijajs, kas schis lappinas no tahm tur sawestahm leetahm, kas apbrihnojams irr, ussihmejs un wairaf no turrenes pastahstih; bet taggad effi ar to ar meeru!

Bet Tu nu, miht lass, brihnodamees un plezzus raustidams warr buht scho wiffu dsirdijs jautafi: „Nu kur tad pee nelaimes tee tahdu leelu ruhmi dabbujufchi, tik un tik tuhstroschu kunsstigas jo skunstigas leetas preeksch redseschanas uskraut?“ — Nu tad paklaufees, ko es wehl teifschu! — Londones pilfatneeki paschâ pilfata middi, itt kohschâ dahrsâ, leelu leelu pilli uszehle; bet — ne no kohkeem un mahleem, ka Tu warr buht dohmafi — ne ka! no skaidra dselscha un glahsa ween, un irr trihs tahschu augsta. Tas grants, jeb riktigaki teikts, ta pirma dselses-kaherta tikke tai 26tâ Septemperi p. g. ar leelu stahiti likts, un tappe pee uszelschanas tahs pils no tahs deenas lihds schim laikam gan drihs stipri ween strahdabts, katru deenu 1800 zilweki. — Woi dsirdi? — Ta pils irr 1851 pehdas garea, 408 pehdas platta un 64 pehdas augsta, kas us 3500 dselses stabbeem, no kam katris 14½ lihds 20 pehdas augsts, stahw. Zaur middu eet welwehts gangis zauri, un us tahm zittahm tahschahm attal eet dselschu-treppes. (Isstattes to bildi.)

Tas plahnâ (Fusboden) irr no 9 zellu beesahm plantahm ar gan drihs zellu plattahm schkirbahm, lai flaukoht grubshi zauri kriht. Sumts effoht welwehts, tak arri no glahsa. Stahdeem 600 glahseneekem bija pee schihâ pils ustaisichanas katru deenu pilnigs darbs; un katrâ deenâ effoht gan lihds 8000 ruhtes tai pille salikkufchi. Tas plozzis, kur fchi pils stahwoht, effoht lihds 20 reeschu leels. Ta ruhme par wiffahm schihm trihs tahschahm

garrumâ likta isneſtu 8 Calendaru juh-
dſes, un taſ dſeſſis ween garrumâ nemts,
kaſ pee ſchiſ pils uſgahjis, effoht lihds
205 juhdses, un ta glaſſe atkal tahdu gabbalu
eenehmufe no 900,000 (□) pehdahm, taſ irr uſ
katru kanti. Wiſſa ta pils gan lihds
150,000 liwres lohpa maſſaſchoht, un war-
roht tur eeſſchâ 50,000 zilweki itt weegli ruh-
mes atraſt. Effkur maſtiga ehla!!

Ea leetu-rahdiſchana irr tai 1 mâ Mei ar
leelu gohbu eeſablufeſs un ees 5 mehneſchus
zauri. Ea eeſablſchana eeſablahaſ ar jauku un
ſtipru muſiki un Deewa-luhgſchânu. Effoht
uſ diwi ehrgelchm, kaſ abbaſ ſkunſtigâſ tai-
fitas un preeſſch rahdiſchanaſ aiſweſtaſ, ſweh-
taſ dſeefmaſ uſwilkuſchi, un 500 dſeedataji
un 500 muſikanti jaukaſ melbinaſ puhtuſchi
un ſkunſteſ-ſpehleſ ſpehlejuſchi, ka ſirdſ leh-
tin lehluſe. Woi naw jaw jauki un brih-
niſchligi to wiſſu dſirdoht, zil gan jauki taſ
warr buht bijis to wiſſu redſeht!? — War-
rehs teeſſcham arr ſcho eetaiſſichanu lihds ar to
warrenu glaſſu pilli gan par a ſt ot u paſauleſ-
brihnumu ſaukt. Tai pehdigâ April mehne-
ſcha deenâ effoht Londone lihds 50,000 zilweki
pee leetu-ſtattiſchanaſ no wiſſahm mallu mal-
lahm ſabraukufchi. E. F. S.

No Zehlabſtattes.

Gan agri ſcho gadd ſema beigufeſs, bet
wehlu atnahze pawaſſaraſ ſiltaſ deeninaſ.
Wehſſ, leetutainaſ un nejaukſ palikke taſ laikſ
lihds 2-ſchu Mei. Lihds ſchim laikam nedſ
ſahle nedſ rudſi warreja augt, un ſirgi un loh-
pini maſ ko atradde ehſt. Tai nedbetâ preeſſch
waſſaraſ ſwehtkeem ſchehligaiſ Deewaſ mums
dewe ſiltu laiku, un nu zehlehs rudſiſchi un
nahze wahrpôſ. Bet winni ſtahw retti un ar
ſemmeem ſtohbrem. Lai Deewaſ mums pee-
ſchier labbu ſeedu laiku! — Muſſu uppeſ wehl
pilnaſ irr ar uhdeni un irr pabrpluhduſchaſ
leiſaſ weetaſ. Gruhta ſcho gadd bija lihds
ſchim lauku lohpfchana, jo ſemme bija un pa-
likke tohtiſlapja. Pehz ſwehtkeem atgreſſehſ atkal
leetus wehſſ laikſ un aukâſ. Mei mehneſchâ
mums bija tiffai 5 ſtaidraſ deenaſ. E.

N e ſ i n n s.

Eaſ Neſinnſ irr teeſſcham noleetajamaſ, jo
winſch irr attri pee mums eeſſch Saraikahm
pehri atſtrehjis un weenam ſaimneekam flehtes
grihdu appaſſch apzirneem iſurbis un no lab-
bibâſ labbu teeſu iſlaidiſ, patſ prohjam aiſ-
behdſis un ſchodeen wehl winna pehdâſ naw
atraſtaſ. Pehzâſ winſch atkal weenam ſaim-
neekam riſâ pee pampateem (kartupleem, rah-
zineem) bija eeſihdiſ, patſ gan ne ko ne bija
ſabſis, bet tiffai aiſeedamaſ durwiſ wakâ at-
ſtahjis. Pawaſſari pee mums patlabban labſ
faſſ bija, un kaſhdi 4 puhri pampatu, kaſ par
wirſu bi'a, irr ſaſalluſchi. Patſ bija atkal no
taſ weetaſ prohjam aiſwilzeſs, bet weenſ
wezz wezz wihrinſch, kaſ tur garram gahjis un
kaſhdu puſſ puhri pampatu panehmiſ, par to
wainigo pee teeſaſ tappe apfuhdſehtſ; un ko
dohmajeet? nabbadſinſch zaur ſcho beſkauna
neſinnu tappe apſtrahpheſt. — Kâ warr
winnu rohâ dabbuht? U! taſ gan ne muſ-
ſcham ne warr notikt. Winſch irr jaw dikti
wezz, un zil eſ mahku rehſinaht, tad win-
nam ſchiſ taſ 5800taſ gads. Un ko buhſ man
ſazziht? Winſch irr breeſmigi leelſ ſleplawa.
Ja tu manni ne gribbi tizzeht, tad nemm rohâ
tawu Bihbeli, meſſe piraâ Mohſuſ grahmatâ
4tâ nodakâ 9tâ pantinâ, tur tudal atraddiſſi,
woi eſ buhſchu mellojiſ. — Ja wehl ne tizzi,
dohmadamaſ, tahdai leetai, ja maſ, jaw diwi leezi-
neeki waijaga; tad eſ tew ſakku, ja tu gribbi
daudſ teepteſs, tad eſ tewim wehl wairak
warru uſtrahdiht. Bet muſſu zeenigſ Muſſchu
apdahdataja kungſ wehlejahſ ſinnaht, woi
ſchiſ Neſinnſ ſeewiſchliſ jeb wihrinſchliſ effoht.
Tam atbiſdu eſ tâ: Zeenigſ mihtaiſ tehtiht!
Echiſ neſinnſ laikam ne buhſ wiſſ weenſ patſ,
jo weenſ irr leelſ blehdiſ, bet ohtriſ taiſniſ,
un ittin pateefigſ un uſtizzigſ. Ko dohmajeet,
mihtaiſ tehtiht?! Woi ne buhſ weffelſ pabriſ,
wihrſ ar ſeewu? Jo taſ arween tâ gaddahſ,
ka wihrſ irr gohdigſ un labſ zilwekſ, ſeewa
atkal patti leelaka blehde. Atkal ſeewa goh-
diga, wihrſ patſ leelakaiſ peſtelis un negau-
delis. Manſ padohmſ pee tam irr ſchiſ: lai

abbi lohpâ stahw lihds pafauls gallam. Das
Kungs tad pats gan wiffus istschahs un wiannu
rohâ dabubhs, kas mums naw eespehjamâ.
Pats gudrais un spehzigais lehninsch Sala-
mans jaw to teescham buhtu eespehjis, ta tillai
to buhtu atraddis labbu effam.

M. Hamburger.

Sr matrohsis irr gudrineeks.

„Kapteina kungs mihtais,“ falka matrohsis
us to, woi ta leeta tad irr jaw pasudduse, tad
es wehl sinnu, fur ta irr.“ — „Ak tu multis!
tad ne!“ atbild kapteinis. — „Nu tad esseet itt
meerigi, kungs,“ teize matrohsis, „Zuhfu
fudraba tehjas-kanna, kas taggad man no roh-
lahm iskritte, irr schê jubras-dibbinâ.“

E. F. S.

**D. J. nopuhtas pee sawa laulata
drauga kappâ.**

Tur appatsch kuplahm leepahm, *)
No pafaul's behdu leetahm
Tu duffi pawehni.
Tew ne sahj mannas gaudas,
Un tawa behrna raudas —
Mums preeku panehmi.

Ur ilgoschannu gaidu,
Drihs atnahkam to laiku
Kad ar tew' fa-eeschohs.
Kad pee tew kappâ kahpschu,
Un garrâ pee tew nahkschu
Un Deews muhs saweenohs.

Man gauscham buhtu tizzis,
Kad Deews jau buhtu lizzis
Mann' pee tew' kappinâ.
Bet — fur tad gan muhs' behrninsch,
Kas paflihdis kâ jehriensch —
Eetu bes gannina!

Jau daudstreif taggad steidsahs,
Kad raudas tam ne beidsahs,
Pee mahtes krehflina.
Bet atraddis to tulschu,
Gan dohma: fur nu sprukschu?
Kas mann' lai preezina?

*) Wiannas lihdis irr awraks stary diwahm leepahm.

Tad atgreeses pee tehwa,
Un waiza balsâ lehnâ:
Kur irr muhs mammina??
Das nospeesch mannu firde —
Woi Laura arr to dsirdi
Tu debbes nanmina??

Kur aiegahji ta weeta
Irr saprast grubta leeta,
Schim masam behrniam.
Tapehzi wehl us tew gaida
Woi pahrnahfsi, un waida
Kam nahzi tã lehniam.

Tapehzi wehl gribbu zeeskees,
Un ne-apnizzis speeskees,
Scho west pee mahzibas.
Lai augdoms teel so gudris,
Ka prahâ rahdabs mudris,
Tad nahks pee prahzibas.

Un tad pehzi Deewa prahtu,
Kad laiks buhs nahzis klastu,
Utstah scho dsihwibu:
Tad tur pee tewim nahkschu,
No jauna dsihmoht sahkschu
Eelsch debbes lihgsimibas.

Rihmehts no Heilberg.

Teefas fluddinaschana.

Us pawehleschannu tabs Keiseriffas Majesteetes,
ta Patwaldmeeka wiffas Krewu Walsis ic. ic. ic.,
tohp no Wezzpillesmuishas pagasta teefas wiffi tee,
kam kahdas taisnas parradu prahschannas pee tabs at-
stahdas mantas ta nomirruscha Wezzpilles fainneeka
Spinsteru Janna Krautlis, par kurra mantu parradu
labbad zaur schihs deenas spreedunnu konkurse spreessta,
udaizinati, pee saudeschannas sawas teefas wiffwehlfak
lihds 29to Juhli s. g. ar sawahm prahschannahm pee
schihs pagasta teefas peefeiktees. Wezzpilles pagasta
teefa, tai 9tã Juhni 1851. 3

(L. S.) ††† Jannic Janneberg, pagasta wezz.
(Nr. 202.) H. Koehler, pag. teefas skrihw.

Zitta fluddinaschana.

Zaur scho tohp sinnamu darrihts, ka scho gadd to
Zehkaba-tirgu pee Greeses basnizas toi 12tã un 13tã
Juhli turrehs. 3

Leelas Esers muishaswaldschana.

W i t h w d r i k k e h t.

No juhrmallas-gubernias augstas waldschannas ruffes: Collegienrath v. Braunschweig, Zensor.